

La universitat davant del genocidi

Reflexions des del node de la Xarxa
Universitària per Palestina de la UB

Alejandro Forero-Cuéllar
Roser Rodríguez Carreras
(eds.)

La universitat davant del genocidi

La universitat davant del genocidi

Reflexions des del node de la Xarxa
Universitària per Palestina de la UB

Alejandro Forero-Cuéllar
Roser Rodríguez Carreras
(eds.)

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

Debats UB

Índex

Pròleg, per <i>Alejandro Forero-Cuéllar i Marta Venceslao</i>	9
---	---

PRIMERA PART

Les treballadores de la universitat enfront del genocidi.....	15
IGNASI BERNAT	
Anatomia d'un genocidi: el rol de la universitat	21
FRANCESCA ALBANESE	

SEGONA PART

Introducció a la segona taula.....	37
MARTA VENCESLAO	
L'horror, l'horror, l'horror.....	41
MANUEL DELGADO	
El control de l'aigua com a eina colonitzadora.....	47
ROSER RODRÍGUEZ CARRERAS	
No ho podem oblidar... abans va ser el silenci davant l' <i>apartheid</i> !!!.....	61
DAVID BONDIA	

Pròleg

Resulta difícil escriure aquest pròleg gairebé tres mesos després de l'acte que voldríem presentar en aquest volum. Difícil perquè, en aquest breu lapse, l'horror s'ha intensificat fins a extrems inconcebibles. Avui dia, la destrucció de la Franja de Gaza és pràcticament total: prop de quaranta mil persones assassinades, desenes de milers enterrades sota els enderrocs, centenars de milers ferides, mutilades i amb afectacions psicològiques que perduraran durant no poques generacions. Si a l'abril pensàvem en aquest acte com una manera d'interpel·lar el camp acadèmic per denunciar el genocidi i la devastació del sistema educatiu gazià, avui ens trobem enfront d'una realitat tan dura com real. Ja no queda cap universitat dempeus, i l'alumnat i el personal acadèmic que no han estat assassinats o ferits resisteixen amb dificultat els crims de l'exèrcit israelià i la hipocresia de la comunitat internacional. Per part seva, les universitats cisjordanes, així com la població palestina en les universitats israelianes, continuen sofrint un règim d'apartheid, si no detencions, tortures i assassinats.

«La universitat davant el genocidi» va ser un acte que buscava articular el treball dels moviments en favor de Palestina de diferents universitats de l'Estat espanyol i obrir un primer espai conjunt de reflexió a propòsit del paper que ha d'exercir el camp acadèmic davant de la barbàrie contemporània. Per a això, vam comptar amb la presència de Francesca Albanese, relatora de les Nacions Unides sobre la situació dels drets humans en els territoris palestins ocupats,

que setmanes abans havia presentat *Anatomia d'un genocidi*, un informe tan rigorós com imprescindible.

El nostre acte va voler ser una contribució més a un moviment de denúncia que no ha deixat d'expandir-se en els últims mesos dins i fora de les nostres fronteres. Les nombroses acampades estudiantils en són una mostra més que il·lustrativa. I és que el relat israelià, alimentat amb armes i retòrica colonial, es trenca per moments. Veus autoritzades, com la de l'historiador Ilan Pappé, han assenyalat que el sionisme està perdent la batalla discursiva, no sense abans exacerbar la violència contra el poble palestí fins a extrems insòlits, davant la inacció de bona part de la comunitat internacional. És difícil imaginar l'abast que això tindrà en el marc dels drets humans, però el que sí que ha entès la societat civil és que el que succeeix a Palestina afecta plenament les nostres malparades democràcies i l'horitzó emancipador del sud global. «Gaza és Gaia.»

D'aquesta manera, la Xarxa Universitària per Palestina (RUxP, en les seves sigles en castellà) neix a principis de 2024 com un intent de conjuminar els esforços que es feien en suport a Gaza des del camp universitari estatal. Conformada per treballadores i treballadors de més de quaranta universitats, la RUxP va consensuar cinc demandes que va elevar als seus equips rectorals, a la Conferència de Rectors i Rectores de les Universitats Espanyoles (CRUE) i al Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats. Continuem exigint una condemna clara i explícita del genocidi per part de les nostres autoritats acadèmiques, la demanda d'alto el foc, la ruptura dels acords amb les universitats israelianes, així com mesures de suport al sistema universitari palestí i el cessament de les relacions diplomàtiques per part del Govern d'Espanya. En paral·lel, comencem a pensar en un acte conjunt articulat en dos moments: el primer, la conferència virtual d'Albanese; el segon, una taula rodona organitzada en cadascuna de les universitats de la RUxP.

L'acte va tenir lloc el dimecres 10 d'abril a la Sala Jane Addams de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona a través d'una connexió simultània organitzada amb cinquanta-cinc campus en quaranta-tres universitats de l'Estat espanyol: la Corunya, Alcalá de Henares, Almeria, Autònoma de Barcelona, Autònoma de Madrid, Barcelona, Cadis, Carles III de Madrid, Castella-la Manxa, Complutense de Madrid, Còrdova, Girona, Granada, Huelva, Illes Balears, Jaén, Jaume I de Castelló, La Laguna, La Rioja, Las Palmas de Gran Canaria, Lleó, Lleida, Màlaga, Miguel Hernández d'Elx, Múrcia, Oviedo / Uviéu, Pablo de Olavide, País Basc / Euskal Herriko Unibertsitatea, Politècnica de Catalunya, Politècnica de Madrid, Pompeu Fabra, Pública de Navarra / Nafarroako Unibertsitate Publikoa, Rei Joan Carles, Rovira i Virgili, Salamanca, Santiago de Compostella, Sevilla, Tecnocampus de Mataró (adscrit a la Pompeu Fabra), Nacional d'Educació a Distància, Oberta de Catalunya, València, Valladolid, Vigo i Saragossa.

La connexió amb Albanese i, al seu torn, amb els altres campus va tenir com a amfitriona la Universitat de Barcelona i va ser impulsada, principalment, pel Grup de Recerca sobre Exclusió i Control Socials (GRECS), adscrit al Departament d'Antropologia, l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans (OSPDH), de la Facultat de Dret, el Grup Internacional i Interuniversitari COPOLIS «Benestar, Comunitat i Control Social», adscrit al Departament de Sociologia, així com la plataforma sindical Transformem UB. L'acte, al qual van acudir més de dues-centes persones i que va desbordar les nostres previsions d'aforament, va comptar amb la presència institucional del degà de la Facultat, el Dr. Piqueras.

Aquesta inusitada recepció tant a la Universitat de Barcelona com als cinquanta-cinc campus en els quals es va dur a terme, ens va convidar a explorar, al costat d'Edicions UB, la possibilitat de publicar el contingut de la conferència d'Albanese i les intervencions que la van acompanyar. Fruit d'aquest treball conjunt, el present volum

recull la introducció de l'acte, d'Ignasi Bernat, professor de la Facultat d'Economia, la conferència de la relatora i les aportacions de la taula rodona, conformada pels professors Manuel Delgado i Roser Rodríguez (Facultat de Geografia i Història), Marta Venceslao (Facultat d'Educació) i David Bondia (Facultat de Dret). Així mateix, s'ha editat un segon volum que, a més de tornar a recollir les intervencions de Bernat i Albanese, incorpora diversos capítols escrits per membres d'universitats que formen part de la RUxP a propòsit del contingut i el debat desplegat en les taules organitzades per cada campus.

No voldríem acabar sense agrair l'inestimable suport d'Edicions UB i de tot l'equip d'editores i producció que ens ha acompanyat en aquesta aventura editorial.

ALEJANDRO FORERO-CUÉLLAR
Facultat de Dret

MARTA VENCESLAO
Facultat d'Educació

PRIMERA PART

Les treballadores de la universitat enfrent del genocidi

IGNASI BERNAT
Universitat de Barcelona

Benvinguts i benvingudes a aquest acte que organitzem des de la Xarxa Universitària per Palestina. Som un col·lectiu de treballadores de diferents universitats de tot l'estat, algunes som acadèmiques, altres som d'administració i serveis. També les estudiants s'han sumat a organitzar actes en diversos campus. Són moltes les que hi han posat el seu granet de sorra perquè puguem realitzar aquesta conferència. Algunes ho han tingut molt difícil per poder organitzar-la. A totes elles, moltes gràcies!

La realització simultània d'aquest acte en cinquanta-tres campus de quaranta-tres universitats diferents evidencia la nostra urgència, com a treballadores, per trencar amb el silenci còmplice de les nostres universitats durant sis llargs mesos d'extermini.

El genocidi al qual estem assistint des de l'octubre passat forma part d'un llarg procés de colonialisme d'assentament. És a dir, l'expulsió de la població originària de Palestina i la seva substitució per colons israelians, en marxa durant gairebé vuitanta anys. El nivell brutal de violència desplegada per l'Estat d'Israel obliga a plantejar-nos quins són els objectius immediats i a llarg termini d'aquesta intervenció.

La intensitat de l'agressió s'ha acarnissat especialment amb la població civil palestina. Però la violència s'ha dirigit molt particular-

ment contra instal·lacions civils com hospitals, escoles i universitats. En aquesta política d'expulsió de la població civil palestina hi té un paper clau la destrucció del seu sistema educatiu en general i de l'educació superior en particular. Totes i cadascuna de les universitats de Gaza han estat bombardejades des de l'octubre. L'objectiu és molt clar: que els palestins abandonin tota esperança en el futur si resten a la seva terra. Malgrat tot, aquest nivell de violència genocida no hauria estat possible sense el silenci còmplice de tantes institucions de la majoria d'estats. Per tant, hauria d'alarmar-nos que les nostres universitats públiques hagin guardat silenci durant més de sis mesos, presenciant la destrucció de les universitats i l'assassinat dels nostres homòlegs palestins.

És per això que des de la Xarxa Universitària per Palestina exigim als nostres departaments i universitats que trenquin immediatament qualsevol relació de col·laboració amb les universitats israelianes. L'Estat d'Israel ha posat tota la seva tecnologia de mort al servei de la repressió i destrucció del poble palestí. I ha posat tots els seus aparells ideològics al servei de la legitimació del projecte colonial sionista. L'Estat d'Israel és avui un règim totalitari per a la població palestina, a Gaza i a Cisjordània, que ha mutat de l'apartheid al genocidi.

Les universitats israelianes tenen un rol fonamental en el projecte de construcció de l'Estat d'Israel i en la neteja ètnica palestina. La idea liberal que presenta les universitats com a espais neutres per a la producció de coneixement, destinats a elevar la vida pública de les societats que les acullen és, en general, naïf. Però, en el cas israelià, és directament falsa. Les universitats israelianes s'han instal·lat en zones clau per a la substitució de població palestina, a la qual discriminen sistemàticament: entrenen soldats israelians; tenen programes adaptats per als seus militars; es nodreixen dels fons del Ministeri de Defensa; produeixen tecnologies de control i repressió (un cas conegut és el software espia *Pegasus*). Però, a la vegada, les universitats israelianes destrueixen el patrimoni arqueològic i cultural

palestí per —suposadament— provar que allà va existir una població anterior que legitimaria el retorn a una imaginària terra originària. Aquestes mateixes universitats desenvolupen tota una sèrie de conceptes i categories legals i ideològiques que permeten deshumanitzar la població palestina indígena com el famós concepte *tercera població*, terme amb el qual volen diluir la nítida separació entre població civil i combatent, fet que autoritza l'assassinat de la població palestina sense conseqüències legals a Israel. Les israelianes són, sense discussió, universitats d'assentament profundament implicades en l'avenç del projecte colonial.

Si les universitats d'assentament israelianes són part de l'avantguarda en la construcció del projecte hegemònic sionista, això ens torna una pregunta inversa sobre el rol de les nostres universitats. Les nostres han de ser torres d'ivori. Les treballadores de les universitats públiques d'aquesta riba del Mediterrani no podem seguir còmplicement callades enfront de l'actual genocidi. El silenci davant del projecte imperial expansionista al Pròxim Orient està molt lluny de ser neutral: és donar carta de naturalesa a l'avenç colonial de l'Estat d'Israel. Si volem caminar cap a la descolonització hem de començar per deixar de ser la rereguarda col·laboracionista i posar fi a qualsevol relació amb aquelles institucions d'assentament. Per tot això, com a treballadores de les universitats públiques de tot l'Estat ens hem d'organitzar per trencar el setge ideològic i militar contra Gaza.

La nostra tasca avui és aturar aquesta massacre en curs per tots els mitjans necessaris. Hem d'utilitzar les nostres eines com a treballadores de la universitat. Sens dubte, la vaga en pot ser una, si som capaces d'organitzar-la col·lectivament. Una vaga convocada per tots els sectors de la universitat: del personal administratiu a l'acadèmic, junt amb els i les estudiants. Malgrat totes les nostres diferències d'estatus i salari —unes som més precàries, altres ho són menys—, per una vegada hem de sortir als carrers unides per para-

litzar les ciutats, per exigir a les nostres universitats un canvi de posicionament. I, també, per pressionar el govern de l'Estat i que se sumi ja a la demanda sud-africana al Tribunal Internacional de Justícia, tal com ja ha fet Irlanda.

La fi del genocidi i l'alliberament de Palestina requeriran una solidaritat internacional tenaç i persistent. L'internacionalisme de les treballadores és, sens dubte, la millor manera de forçar canvis davant d'un règim totalitari. Com van fer els treballadors escocesos que es van negar a reparar els motors Rolls-Royce dels avions de l'exèrcit de Pinochet l'any 1974; com van fer les treballadores irlandeses de la cadena de botigues Dunnes l'any 1984, que durant nou mesos es van oposar a vendre cap producte procedent de Sud-àfrica; com van fer el passat novembre els treballadors del port de Barcelona, que van rebutjar carregar material bèl·lic amb destí a Israel. Com van fer l'any 1968 els estudiants de la Universitat de Columbia i com estan fent, ara mateix, de nou els estudiants de Columbia, que estan ocupant el campus enfront d'aquesta nova escalada del genocidi palestí.

Palestina ha de ser avui la nostra prioritat. Per això, des de la Xarxa Universitària per Palestina fem cinc demandes a la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles:

1. Condemna clara i explícita contra la destrucció de les universitats palestines.
2. Exigència d'un alto el foc immediat i permanent.
3. Dotació, per part del Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats, de recursos econòmics per a la recepció i protecció d'estudiants i personal acadèmic procedents de Palestina, així com per a la reconstrucció de les universitats palestines.
4. Suspensió amb efecte immediat de tota cooperació amb institucions acadèmiques, empreses i centres associats israelians.
5. Ruptura de relacions diplomàtiques amb Israel per part del Govern espanyol.

Palestina ha de ser avui una prioritat. I qui millor ha documentat la gravetat del genocidi en curs i ha instat els estats a una resposta immediata és la nostra convidada d'avui, a qui procedeix a presentar.

Francesca Albanese és la relatora especial de les Nacions Unides sobre la situació dels drets humans als territoris ocupats palestins. La senyora Albanese és investigadora associada de l'Institut per a l'Estudi de les Migracions Internacionals de la Universitat de Georgetown i ha estat professora convidada en nombroses universitats, on ha ensenyat dret internacional i desplaçaments forçats de població. El 2020 va publicar el seu últim llibre, *Palestinian Refugees in International Law*, publicat per Oxford University Press.

El passat 26 de març, la relatora especial va presentar el seu informe *Anatomia d'un genocidi* davant del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides. En aquest informe, la relatora especial situa el conflicte actual dins d'un llarg procés que dura ja més de setanta-cinc anys. Hi demostra minuciosament com la situació actual de Gaza ha de ser descrita com un genocidi. Així serà reflectit en els llibres d'història i així haurà de procedir el dret internacional. Aquest informe mostra que no s'hauria pogut arribar a aquest punt sense la deshumanització deliberada de la població palestina. Al mateix temps, exigeix als diferents estats que s'adhereixin al dret internacional, que deixin de col·laborar amb l'Estat d'Israel i que reaccionin davant d'aquesta situació immediatament.

Abans de donar la paraula a la senyora Albanese, des de la Xarxa volem agrair-li la seva tasca, en la qual ha hagut de suportar nombroses pressions, i també que, davant una agenda tan atapeïda, hagi trobat disponibilitat per participar en aquesta conferència.

Anatomia d'un genocidi: el rol de la universitat

FRANCESCA ALBANESE

Relatora Especial sobre la situació dels drets humans
als territoris palestins ocupats des de 1967
(Nacions Unides)

FRANCESCA ALBANESE: És un honor i un plaer estar amb vosaltres.

Em sap greu no haver pogut assistir presencialment a aquest acte, però és una satisfacció veure tanta gent —acadèmics, estudiants, treballadors de les universitats— unida. M'emociona molt. Estic profundament agraïda d'estar avui amb vosaltres.

Abans de començar, m'agradaria fer arribar un agraïment especial a Dorothy Estrada-Tanck, del grup de treball de les Nacions Unides sobre la discriminació contra dones i nenes. Ella ha estat un suport fonamental en aquest període horrible que vivim i que va començar fa ja sis mesos.

Estic molt contenta d'haver acceptat la invitació a presentar el meu quart informe com a Relatora Especial sobre la situació dels drets humans als territoris palestins ocupats des de 1967, que he titulat *Anatomia d'un genocidi*. Per presentar aquest informe vaig comparèixer amb el cor encongit en la 55a sessió del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides, celebrada entre el 26 de febrer i el 5 d'abril, perquè, després de gairebé sis mesos d'implacable atac israelià contra la Gaza ocupada, sentia que el meu deure essencial era informar els estats membres sobre el pitjor que la humanitat és capaç de fer i presentar les meves conclusions, que he anomenat *Anatomia d'un genocidi*.